

12.2012

קובץ שאלות ותשובות ליישום הוראות הדיווח לציבור
בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1.1.2011 תאגידי בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי (להלן – תאגידי בנקאיים) מיישמים את הוראות הדיווח לציבור בדבר "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" (להלן בקובץ זה – ההוראות החדשות).

קובץ זה מהווה ריכוז של עמדות מסוימות שנמסרו על ידי הפיקוח על הבנקים לתאגידי בנקאיים בנושא יישום ההוראות החדשות. הקובץ אינו מהווה רשימה מלאה של עמדות הפיקוח על הבנקים לגבי שאלות שתאגידי בנקאיים שאלו במהלך ההיערכות ליישום ההוראות החדשות, או לגבי סוגיות אחרות שעלו בעת יישום ההוראות.

התשובות הכלולות בקובץ זה מבטאות את עמדתו ופרשנותו המחייבת של המפקח על הבנקים להוראות.

מסמך זה מוצב באתר האינטרנט של בנק ישראל, ומתעדכן על ידינו מעת לעת.

תאריך עדכון	
	א. הגדרת חוב בפיגור (סעיף הגדרות)
	1. <u>הגדרת מחזור בחשבון עו"ש</u> <u>רקע:</u> בהתאם להוראות החדשות (עמוד 42-698A סעיף 1.6.3) בהגדרת "חוב בפיגור" נקבע כי "אם בתוך מסגרת האשראי לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים עד לכדי כיסוי החוב תוך תקופה שתגדיר הנהלת התאגיד הבנקאי. החל מהמועד שבו התקיים תנאי זה החוב יוגדר כחוב בפיגור..".
	שאלה א'1: האם כאשר יש ללקוח בחשבון אחר בבנק נכסים פיננסיים נזילים לא משועבדים, שהשווי שלהם גבוה מיתרת החובה של הלקוח בחשבון העו"ש, ניתן להביא אותם בחשבון כסכומים שנזקפו לזכות חשבון העו"ש?
1.2011	תשובה: בחשבון עו"ש, מעצם הגדרתו, אמורות להיות תנועות זכות סדירות שמכסות את החוב. כאשר במשך תקופה משמעותית לא קיימות בחשבון עו"ש תנועות זכות סדירות, שמכסות את החוב בחשבון העו"ש, לא ברור מתי, אם בכלל, החוב יגבה, ולכן, ככלל, מדובר על חוב פגום. לאור האמור לא ניתן להתחשב בנכסים פיננסיים כאמור לצורך קביעה האם חוב עומד בהגדרת חוב בפיגור.

	2. קביעת רף כספי של פיגור, שמתחתיו חוב לא יוגדר כחוב בפיגור	
	שאלה א'2:	האם ניתן לא לסווג חוב כחוב בפיגור, כאשר יתרת הפיגור בחוב נמוכה מרף כספי מסוים (לדוגמה 1,000 ש"ח)?
1.2011	תשובה:	יש לסווג כחוב בפיגור כל חוב שעומד בהגדרת חוב בפיגור בהוראות החדשות. זאת, גם אם יתרת הפיגור בו נמוכה (בדוגמה – גם אם יתרת הפיגור נמוכה מסך של 1,000 ש"ח).
	ב. סיווגים, הגדרת חוב פגום, מדידת הפרשה פרטנית להפסדי אשראי (סעיף 1, סעיף 29א.)	
	הערה: מובהר כי השאלות והתשובות בחלק זה (חלק ב.) מתייחסות ככלל לחובות מעל מיליון ש"ח, אשר נדרש לבדוק אותם באופן פרטני בהתאם להוראות הדיווח לציבור. על עומק ופירוט הבדיקות הנדרשות בחלק זה ורמת התיעוד המתייחסת אליהן, להיות מותאמים לרמת המהותיות והמורכבות של החוב הנבדק.	
	1. כללי	
	שאלה ב'1:	כיצד על התאגיד הבנקאי לסווג חובות של לווה אשר חוב אחד שלו (או יותר) סווג כחוב בעייתי¹?
12.2012	תשובה:	ככלל, במידה ואחד מהחובות של הלווה מסווג כחוב בעייתי, יש לסווג את יתרת חובות הלווה כבעייתיים, אלא אם קיימים נימוקים מתועדים להחלטה אחרת. בהמשך לכך, ככלל, אם למספר חובות של לווה יש במהות את אותם מקורות החזר ואותם ביטחונות, כל החובות כאמור יבחנו ביחד ויסווגו באותו סיווג ¹ .
	שאלה ב'2:	בהוראות הדיווח לציבור נדרש לסווג חובות בעייתיים, בהתאם לחומרת הבעייתיות שלהם. הקריטריונים שנקבעו הם כמותיים ו/או איכותיים. מהם הגורמים אותם ניתן להביא בחשבון לצורך הערכה איכותית של הסיווגים השונים של החובות הבעייתיים?
12.2012	תשובה:	בקביעת הסיווג המתאים של חוב, תאגיד בנקאי יביא בחשבון את כל הגורמים הרלוונטיים לסיכויי הגבייה של החוב, לרבות גורמים כלכליים, סביבתיים וענפיים. בנספח 1 מפורטות מספר דוגמאות לאינדיקטורים אותם יש להביא בחשבון לצורך קבלת החלטה בדבר נאותות הסיווג של חוב, כאשר לא מתקיימים הרפים הכמותיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור. הרשימה אינה מלאה ועל תאגידים בנקאיים לשקול להוסיף אינדיקטורים נוספים, לפי העניין. כאשר תאגיד בנקאי מחליט על הסיווג המתאים של חוב, עליו לשקול ולתעד את מכלול האינדיקטורים הרלבנטיים, באופן שיטתי וזהיר. ככל שבחינה זו מצביעה על סיכויי גבייה נמוכים יותר או וודאיים פחות, כך סיווג החוב (השגחה מיוחדת, נחות או

¹ כלומר בסיווג פגום (לרבות חוב פגום בארגון מחדש של חוב בעייתי), נחות או בהשגחה מיוחדת.

	פגום) יהיה חמור יותר. ככלל, תאגיד בנקאי ייתן משקל גדול יותר לגורמים הניתנים לכימות.	
	בהערכה איכותית של חוב שאינו בפיגור ושלא אורגן מחדש עולה כי המכירות של הלווה בהידרדרות משמעותית, אך ההון של הלווה איתן, תזרים המזומנים הצפוי מפעולות שוטפות עדיין מספיק לשרת את החוב והביטחונות לחוב חזקים. בהיעדר מידע נוסף, האם נדרש לסווג את החוב כנחות?	שאלה ב'3:
12.2012	בשאלה ב'2 הובהר שבהערכה איכותית של סיווג החוב יש לשקול את מכלול הגורמים, באופן זהיר. העובדה כי המכירות של הלווה בהידרדרות אינה מספיקה, כשלעצמה, כדי לדרוש סיווג נחות.	תשובה:
	בהערכה איכותית של חוב שאינו בפיגור ושלא אורגן מחדש עולה כי נגרמו ללווה הפסדים משמעותיים במשך מספר רבעונים, במידה שגורמת לכך שתזרים המזומנים הצפוי לא יוכל לשרת את החוב, והחוב אינו מוגן באופן מספק על ידי הביטחונות ואינו בהליכי גבייה. התאגיד הבנקאי מעריך כי ההנהלה של הלווה מנוסה. בהיעדר מידע נוסף, האם נדרש לסווג את החוב כפגום?	שאלה ב'4:
12.2012	לאור מכלול הנסיבות המצוינות בשאלה זו, נראה כי סיווג כפגום יתאים לחוב זה.	תשובה:
2. הסתמכות על ערבויות		
	מהם התנאים שבהם לצורך מדידת הפרשה להפסדי אשראי, ו/או לצורך סיווג החוב ניתן להסתמך על ערבות אישית² של החייב או של בעל השליטה בחייב כמקור החזר לחוב?	שאלה ב'5:
12.2012	הסתמכות תאגיד בנקאי על ערבות אישית לצורך מדידת הפרשה להפסדי אשראי, ו/או לצורך סיווג החוב, תיעשה בזהירות המתבקשת ובכפוף לבדיקה שהתאגיד הבנקאי יערוך האם לערב יש את היכולת והנכונות ³ לתמוך בחוב לאורך כל תקופת החוב והאם קיימת יכולת לאכוף משפטית את הערבות. במסגרת זו ייבדק בין היתר ערך הנכסים וההתחייבויות שפורטו בהצהרת העושר של הערב, וזאת בהתאם לנוהלי בדיקת נאותות לגבי בדיקת הצהרת עושר אישי מפורטים שיעודכנו מעת לעת על ידי הבנק. בהתייחס לערבות אישית המגבה חוב מהותי, על הנהלים להתייחס לכל הפחות לנושאים המפורטים להלן ⁴ :	תשובה:

² מובהר כי האמור לעיל חל בשינויים המחויבים גם לגבי ערבויות של תאגידיים ולא רק יחידים.

³ לדוגמה, בין היתר, יש לבדוק האם ביצועים קודמים לפי כתב הערבות היו וולנטריים או נבעו כתוצאה מפעולות משפטיות או אחרות שנקט המלווה לאכיפת הערבות.

⁴ כאמור לעיל, על עומק ופירוט הבדיקות הנדרשות בחלק זה, ורמת התייעוד המתייחסת אליהן, להיות מותאמים לרמת המהותיות והמורכבות של החוב הנבדק.

	<p>1. דרישה שהצהרת העושר תוגש במתכונת קבועה ובחתימת המצהיר (הערב).</p> <p>2. בסיס הערכת שווי הנכסים, רמת הסיכון לשוויים וזיהוי הבעלות עליהם, הערכת שלמות ההתחייבויות והערכת קיום ומשמעות של התחייבויות תלויות.</p> <p>3. הערכת יכולת המימוש ונזילותם של נכסים אלה והסבירות כי כספי התמורה ישמשו לפירעון האשראי (קרי, מידת זיקת התאגיד הבנקאי לנכסים).</p> <p>4. ניסיון העבר מול הערב בעמידה במחויבויותיו.</p> <p>5. היחס הנדרש, לצורך הסתמכות, בין החוב הנערב לבין הנכסים נטו של הערב הזמינים לפירעון החוב.</p> <p>6. קבלת אישור מגורם חיצוני (כגון: רואה חשבון ו/או עורך דין) לגבי פרטים הנכללים בהצהרת העושר האישי, לרבות נוסח האישור.</p> <p>ככלל, תאגיד בנקאי לא יסתמך על ערבות אישית לצורך מדידת הפרשה להפסדי אשראי, ו/או לצורך סיווג החוב (א) מערב שהצהרת העושר האישי שלו אינה כוללת נכסים מוחשיים מהותיים (כגון: פיקדון כספי, נכסים פיננסיים, נדל"ן), או (ב) מערב שלא תיקן, תוך פרק זמן סביר ולפי שנקבע בהסכם ההלוואה המקורי, הפרה מהותית של הסכמי החובות, אשר לגביהם הוא היה ערב בשנים האחרונות.</p>	
	3. ארגון מחדש של חוב בעייתי	
	<p>כיצד יטופל חוב שמעביר הבנק בין חברות שונות בקבוצת לווים במסגרת הסדר של חוב בעייתי בארגון מחדש? לדוגמא: הלווה, חברה א', נקלעה לקשיים פיננסיים. בשל קשיים אלה, במסגרת הסדר בין בנק א' לבין חברה א' וחברה ב', שבו הבנק העניק ויתור אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק, מחצית חובה הועבר לחברה אחות (חברה ב').</p>	<p>שאלה ב'6:</p>
<p>12.2012</p>	<p>במקרה זה יש לסווג את כל החוב שהועבר לחייב החליפי (חברה ב') כחוב בעייתי בארגון מחדש ובנוסף יש לסווג גם את יתרת החוב של החייב המקורי (במידה ונותרה) (חברה א') כחוב בעייתי בארגון מחדש.</p>	<p>תשובה:</p>
	<p>בנוסף לנתוני הדוגמא בשאלה הקודמת, לחברה ב' ישנו חוב קודם לבנק א', שנוצר לפני ההסדר (להלן- החוב הישן). לחוב הישן, ולחוב החדש שהועבר מחברה א' במסגרת ההסדר (להלן- החוב החדש), אותם בטחונות ואותו מקור החזר. כיצד יטופל החוב הישן של חברה ב'?</p>	<p>שאלה ב'7:</p>
<p>12.2012</p>	<p>כמובהר בתשובה לשאלה ב'1 בקובץ זה, ככלל, מאחר שהחוב הישן והחוב החדש נשענים על אותם מקורות החזר ואותם בטחונות, יש לסווגם באותו אופן. זאת למעט אם ניתן להראות בבירור כי איכות האשראי של החוב</p>	<p>תשובה:</p>

	הישן אינה מצדיקה את הסיווג, גם לאחר העמסת החוב החדש על חברה ב'5.	
	4. חוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון	
	מתי חוב פגום נחשב ל"חוב שגבייתו מותנית בביטחון" (Collateral dependent)?	שאלה ב'8:
12.2012	חוב פגום מוגדר כחוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון כאשר פירעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מתוך הביטחון, ואין מקורות זמינים ומהימנים אחרים לפירעונו. ככלל, בהיעדר נסיבות חריגות, הפרשנות המעשית של האמור הינה, כי יש לסווג חוב בקטגוריית חוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון כאשר מתקיים אחד התנאים הבאים: (1) לתאגיד הבנקאי אין זכות חזרה משפטית לחייב (או לערב), או (2) לתאגיד הבנקאי יש זכות חזרה לחייב (או לערב), אבל לחייב (או לערב) אין יכולת לפרוע באמצעות נכסים או מקורות של תזרימי מזומנים אחרים מלבד הביטחון, חלק מהותי מהחוב, בהתאם לתנאי ההסכם. בהיעדר נסיבות מיוחדות – חלק מהותי יחשב לחלק העולה, בערך נוכחי, על 10% מהחוב.	תשובה:
	האם כאשר חוב פגום צפוי להיפרע בלעדית מהכנסות פאסיביות שמתקבלות מנכס מסוים (לדוגמה – דיבידנדים ממניות חברה מסוימת, או הכנסות מהשכרת נכס נדל"ן מסוים) המוחזק על ידי לווה, ששימש כביטחון לחוב, ו/או ממימוש אותו נכס, ולא קיימים מקורות זמינים ומהימנים אחרים לפירעון החוב, האם הוא נחשב לחוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון?	שאלה ב'9:
12.2012	מאחר ולא קיימים מקורות זמינים ומהימנים אחרים לפירעון החוב, מלבד מקורות שנובעים מהנכס, החוב הפגום נחשב לחוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון.	תשובה:
	האם חוב שעדיין משלם, ונפרע על ידי דיבידנדים ממניות חברה אחת שמוחזקות על ידי הלווה, המשועבדות להבטחת החוב, כאשר לא קיימים ללווה מקורות החזר אחרים, נחשב לחוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון, אם השווי ההוגן של המניות יורד באופן משמעותי מתחת ליתרת החוב הרשומה של החוב?	שאלה ב'10:
12.2012	כאשר חלה ירידה משמעותית בשווי ההוגן של המניות על התאגיד הבנקאי לבחון מחדש בזהירות ובשמרנות את תזרימי המזומנים הצפויים להתקבל מהמניות בתנאי השוק הנוכחיים. ככלל, כאשר לא קיימים מקורות החזר אחרים לפירעון החוב, ירידה משמעותית של השווי ההוגן מתחת ליתרת החוב הרשומה של החוב תהווה אינדיקציה לכך שמדובר על חוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון, אלא אם ניתן להראות שגם בתנאי השוק	תשובה:

⁵ לדוגמה אם ברור שבהתאם למדיניות מתן האשראי הנוכחית, הבנק היה מוכן לתת כיום לראשונה, גם לאחר שחברה ב' נושאת בחוב החדש, את החוב הישן לחברה ב' בתנאים שבהם הוא ניתן לה בעבר.

	<p>הנוכחיים תזרימי המזומנים אשר צפויים להתקבל מהמניות מספקים. ככל שהירידה בשווי ההוגן של המניות משמעותית יותר, נדרש לאמוד את תזרימי המזומנים במידה רבה יותר של זהירות ושמרנות, ונטל ההוכחה, שהחוב אינו חוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון, יהיה גדול יותר.</p>	
שאלה ב'11:	<p>ככלל בחוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון יש למחוק מיידי את הפרש בין יתרת החוב הרשומה לבין השווי ההוגן של הביטחון (ראה שאלות ותשובות בפרק ד. להלן). האם מעבר לסכום שנמחק חשבונאית כאמור, נדרש לשמור הפרשה פרטנית להפסדי אשראי בגין חוב זה?</p>	
תשובה:	<p>12.2012 כאשר אין ודאות שהסכום שיתקבל בסופו של דבר לפירעון החוב יעלה על יתרת החוב הרשומה של החוב, לאחר המחיקה החשבונאית, יש לשמור הפרשה פרטנית להפסדי אשראי בגין חוב זה, כדי להבטיח שיתרת החוב נטו לא תהיה מוטה כלפי מעלה.</p> <p>סכום יתרת ההפרשה הפרטנית יביא בחשבון את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, מידת העדכניות ומידת המהימנות של הערכת השווי או המחיר המצוטט של הביטחון, הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל של הביטחון על ידי התאגיד הבנקאי, מצב הביטחון ומועד בדיקת מצב הביטחון על ידי התאגיד הבנקאי (אם רלוונטי), מידת הביטחון בנאותות השיעבוד של הביטחון לתאגיד הבנקאי, עלויות צפויות בעת מכירת הביטחון, והפרשים שנרשמו בעבר בחובות דומים שמותנים בביטחון בין השווי ההוגן של הביטחון לבין סכום המזומן נטו שהתקבל על ידי הבנק בסופו של דבר בעת מימוש הביטחון.</p> <p>כאשר לא ניתן לאמוד באופן מדויק את השפעת גורמים אלה ניתן להשתמש באופן זמני במקדמי ביטחון זהירים עקביים ושיטתיים, כדי לקבוע את יתרת ההפרשה להפסדי אשראי הנדרשת בגין החוב.</p>	
<p>ג. הפרשה על בסיס קבוצתי (סעיף 29ב. נספח י' המתייחס לתהליך קביעת ההפרשה ודרישות התייעוד, הוראת השעה בדבר "הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בשנים 2011-2012" (להלן – הוראת השעה))</p>		
שאלה ג'1:	<p>הוראת השעה זורשת חישובים של שיעורי הפסד לפי ענפי משק, לפי שנים, שישמשו נקודת המוצא לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי. האם ניתן:</p> <ol style="list-style-type: none"> לבצע חלוקה של ענף משק לקבוצות משנה? לתקן את הנתונים כך שלדוגמה הפסדים חריגים לא יילקחו בחשבון בחישוב שיעורי הפסד? 	
תשובה:	<p>1.2011 בעת יישום סעיפים 6-7 להוראת השעה, לצורך קביעת טווח ההפסדים, לפני ההתאמות לגורמים סביבתיים רלוונטיים, נדרש לכלול ניתוח של שיעורי הפסד בהתאם לנדרש בהוראת השעה, ללא תקנון נוסף כלשהו וללא חלוקה נוספת כלשהי לתת קבוצות.</p> <p>לעיתים תאגיד בנקאי יבחר או ידרש לבצע חלוקה נוספת לקבוצות ולתקן הפסדים חריגים מסוימים, כדי לשקול את ההשפעה של גורמים מסוימים</p>	

	שלא מובאים בחשבון בחלוקה לקבוצות לפי הוראת השעה. בהתאם לאמור בסעיף 11 להוראת השעה, שימוש בנייתוחים נוספים כאמור אפשרי בתנאי שיתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שמחושבת כתוצאה מכך לא תפחת מסכום יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי המחושב בהתאם לסעיפים 6 ו-7 להוראת השעה.	
שאלה ג'2:	הוראת השעה דורשת חישובים של שיעורי הפסד לפי ענפי משק המדווחים לפיקוח על הבנקים. האם נדרש להגביר את הבקורות הפנימיות על דיווח כספי על הדיווח לפיקוח על הבנקים בנושא סיכון אשראי כולל לפי ענפי משק, לאור העובדה שסיווג שגוי בדיווח זה עשוי להשפיע על סכום ההפרשה שידווח בדוחות הכספיים?	
תשובה:	סיווג נאות לענפי משק הוא חלק חשוב בתהליך קביעת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי. לאור האמור נדרש להגביר את הבקורות הפנימיות על הדיווח לפיקוח על הבנקים בנושא סיכון אשראי כולל לפי ענפי משק, ולשמור תיעוד לגבי בדיקת אפקטיביות בקורות פנימיות אלו. מצ"ב בנספח 2 מפרט ביקורת של הפיקוח על הבנקים שנשלח לתאגידי הבנקאיים בנושא, ודוגמאות לליקויים שנמצאו בביקורת בנושא (d00131HZ מיום 17.1.01).	1.2011
שאלה ג'3:	האם נדרשת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין חובות שאינם אשראי לציבור?	
תשובה:	תאגיד בנקאי צריך לוודא כי מוחזקת הפרשה קבוצתית נאותה בגין חובות שאינם אשראי לציבור (לדוגמה חובות של בנקים אחרים). הפרשה זו תביא בחשבון את העובדה שקיים סיכון אשראי בחובות אלו, ואת ההבדלים שקיימים בין סיכון האשראי של חובות אלו לבין סיכון האשראי של אשראי לציבור.	1.2011
שאלה ג'4:	האם חברת כרטיסי אשראי נדרשת לשמור הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי כנגד חייבים בגין כרטיסי אשראי באחריות בנקים?	
תשובה:	חברת כרטיסי אשראי נדרשת לשמור הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי כנגד חייבים בגין כרטיסי אשראי באחריות בנקים. ההפרשה זו תביא בחשבון את העובדה שקיים סיכון אשראי בחובות אלו, ואת ההבדלים שקיימים בין סיכון האשראי של חובות אלו לבין סיכון האשראי של חייבים בגין כרטיסי אשראי, שאינם באחריות בנקים.	1.2011
שאלה ג'5:	האם נדרשת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים?	
תשובה:	תאגיד בנקאי צריך לוודא כי מוחזקת הפרשה קבוצתית נאותה בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים. לצורך כך תאגיד בנקאי יוודא, בין היתר, כי קיים קשר ברור בין (1) שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים לציבור (2) לבין שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין האשראי המאזני לציבור כשהוא מוכפל בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של מכשירי האשראי החוץ מאזניים.	3.2011

	<p>מפניות שהתקבלו עולה כי במקרים מסוימים קיים קושי לאמוד במידה סבירה של ביטחון את שיעור המימוש לאשראי הצפוי של מכשירי אשראי חוץ מאזניים. לאור האמור, תאגיד בנקאי רשאי להשתמש לצורך קביעת שיעור זה במקדמי ההמרה לאשראי (CCF) הרלוונטיים, כמפורט בהוראה מס' 203 "מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית".</p>	
שאלה ג'6:	<p>האם חברת כרטיסי אשראי נדרשת לשמור הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין מסגרות כרטיסי אשראי שטרם נוצלו?</p>	
תשובה:	<p>1.2011 חברת כרטיסי אשראי תחזיק הפרשה קבוצתית נאותה בגין מסגרות כרטיסי אשראי שטרם נוצלו. לצורך כך החברה תוודא, בין היתר, כי קיים קשר ברור בין (1) שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין מסגרות כרטיסי אשראי שטרם נוצלו (2) לבין שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין החייבים בגין כרטיסי אשראי, כשהוא מוכפל בשיעור המימוש הצפוי לאשראי של מסגרות כרטיסי האשראי. מובהר כי לא ניתן להניח ששיעור המימוש הצפוי לאשראי יהיה זניח.</p>	
שאלה ג'7:	<p>כיצד חברת כרטיסי אשראי צריכה ליישם את הוראת השעה על חייבים בגין כרטיסי אשראי?</p>	
תשובה:	<p>1.2011 חברת כרטיסי אשראי תיישם את הוראת השעה על חייבים בגין כרטיסי אשראי, בשינויים המתחייבים, לרבות השינויים הבאים:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. חברת כרטיסי אשראי תתעלם מהמלים "אשראי לציבור" בהוראת השעה, ובמקומן תחשב את ההפרשה על סעיף "חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי". 2. לצורך יישום סעיף 6.4.1 בהוראת השעה, חברת כרטיסי אשראי רשאית להגדיר ענף משק כקבוצה של הלוואות עם מאפייני סיכון דומים, בהתאם לשיטת קביעת ההפרשה של החברה. 3. לצורך יישום סעיפים 6.4.2, 6.4.3 ו-6.4.4 בהוראת השעה, חברת כרטיסי אשראי רשאית לא להתייחס אל המילים "של הסכומים/של ההפרשות שנכללו בטורים X בלוח X להוראת דיווח לפיקוח 831". 4. בסעיף 6.4.2 להוראת השעה יבוא: "בחברת כרטיסי אשראי – יתרת החובות הבעייתיים תחושב על סמך ממוצע פשוט של יתרת החובות הבעייתיים המאזניים לסוף כל אחד מהרבעונים במהלך השנה, ולסוף שנת הדיווח הקודמת. קבוצה של הלוואות עם מאפייני סיכון דומים". 	
שאלה ג'8:	<p>האם לצורך חישוב ההפרשה הקבוצתית, משיקולים פרקטיים, ניתן להסתמך על נתוני המחיקות החשבונאיות עד לסוף הרבעון שקדם לרבעון המדווח (לדוגמה אם עורכים דוחות כספיים ליום 31.12.11 האם ניתן להסתמך על נתוני מחיקות חשבונאיות עד ליום 30.9.11)?</p>	
תשובה:	<p>1.2011 ההפרשה להפסדי אשראי אמורה לשקף את הפסדי האשראי הצפויים מתיק האשראי, בהתאם לנסיבות הקיימות במועד הדיווח. לפיכך, יש להביא בחשבון גם אירועים, לרבות מחיקות חשבונאיות, שהתרחשו ברבעון הנוכחי, לצורך קביעת יתרת ההפרשה לסוף הרבעון. אירועים אלה</p>	

	יכולים לשנות באופן משמעותי את שיעור הפסדי העבר, וגם להצביע על שינוי משמעותי במגמות קיימות במועד הדיווח.	
שאלה ג'9:	<p>בסעיף 13 להוראת השעה נקבע כי תאגיד בנקאי ימשיך לחשב הפרשה נוספת כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 315 בנושא "הפרשה נוספת לחובות מסופקים" עד ליום 31.12.2012. סעיף 3(ד) בהוראת הניהול הבנקאי התקין עוסק בריכוזיות חבויות ענפית. בסעיף קטן 4 מפורטים הניכויים המותרים לצורך חישוב ריכוזיות החבויות הענפית, ובכללם (סעיף קטן ד'): "תאגיד בנקאי רשאי לנכות מהחבויות של ענף הבינוי, חבויות לתאגיד הבנקאי, של חברה שאינה עוסקת בבניה בישראל, המיועדות לרכישת נדל"ן מחוץ לישראל (לעניין זה, "ישראל" - לרבות יהודה, שומרון וחבל עזה)".</p> <p>האם ניתן לנכות חבויות של חברה מענף הבינוי, שעומדת בשאר התנאים המוזכרים בסעיף, ושמשווגת בתוספת ו' לסקירת ההנהלה בדוח לציבור כלוה שעיקר פעילותו בחו"ל, אך יש לה גם פעילות בניה לא מהותית בישראל?</p>	
תשובה:	<p>7.2012 מותר ניכוי כאמור של חבות של חברה שאינה עוסקת בבניה בישראל, או של חברה שמסווגת בתוספת ו' לסקירת ההנהלה בדוח לציבור כלוה שעיקר פעילותו בחו"ל, אשר פעילות הבנייה שלה בישראל אינה מהותית. ככלל, פעילות בנייה בישראל של חברה כאמור (אשר ככלל לפי ההגדרה בהוראות הדיווח לציבור עיקר הכנסותיה ועיקר הוצאותיה נובעות מחו"ל) לא תחשב מהותית, אם הרווח שנובע ממנה קטן מ- 15% מהרווח של החברה. במקרים בהם התנודתיות ברווח אינה מאפשרת לקבוע את האמור באופן סביר, פעילות בנייה בישראל של חברה כאמור לא תחשב מהותית אם ההכנסות שנובעות ממנה קטנות מ- 15% מכלל הכנסות החברה.</p>	
ד. מחיקות חשבונאיות (סעיף 29ד)		
שאלה ד'1:	<p>האם תאגיד בנקאי רשאי, במקרים ספציפיים ותוך שמירת תיעוד מתאים, לא למחוק חשבונאית חוב של לקוח לאחר שחלפו שנתיים מהמועד שבו החוב סווג לראשונה כחוב פגום?</p>	
תשובה:	<p>1.2011 בהתאם לסעיף 1.29 להוראות החדשות, "...בנק יסווג חוב אשר צפוי להיגרם ממנו הפסד משמעותי מאוד כפגום, ולא ימחק חשבונאית את החוב ... רק אם הוא מזהה אירועים ספציפיים שעשויים לחזק את החוב שתוצאתם טרם נקבעה, אשר בגינם ראוי לדחות את המחיקה החשבונאית....ככלל, אירועים שתוצאתם טרם נקבעה אמורים להתברר בפרק זמן קצר יחסית (בדרך כלל פחות משנתיים). למרות שלעתים יתכנו מקרים בהם ראוי להמשיך להציג נכס במאזן גם לאחר פרק זמן זה, על הבנק להימנע משיטה לפיה הוא לא מוחק חשבונאית חובות (או חלקים של חובות), כאשר האירוע הספציפי הצפוי לא מתרחש, מתוך ציפייה לאירועים אחרים שיתרחשו בעתיד...".</p> <p>לאור האמור, ככלל, לגבי חובות אשר ההפרשה להפסדי אשראי בגינם</p>	

	<p>נבדקת על בסיס פרטני, לכל המאוחר נדרש למחוק חשבונאית חוב אם חלפו שנתיים מהמועד שבו הוא סווג לראשונה כחוב פגום.</p> <p>נציין בנוסף כי לעניין חובות שגבייתם מותנית בביטחון, נדרשת מחיקה חשבונאית של סכומים מסוימים באופן מיידי, עם סיווג החוב כחוב שגבייתו מותנית בביטחון.</p>	
שאלה 2'ד:	<p>בהתאם לאמור בסעיף 2.29. להוראות החדשות, "ככלל, יש למחוק חשבונאית באופן מיידי כנגד יתרת הפרשה להפסדי אשראי, כל חלק של יתרת החוב הרשומה של חוב שגבייתו מותנית בביטחון העודף על השווי ההוגן של הביטחון, אשר ניתן לזהותו כסכום שאינו בר גביה".</p> <p>כאשר השווי ההוגן של הבטוחה (לדוגמא – נדל"ן, ניירות ערך) נמוך מהיתרה הרשומה של ההלוואה, אבל יתכן ושווי הבטוחה ישתנה – האם גם אז יש לבצע מחיקה חשבונאית של העודף? כיצד מגיעים למסקנה שהעודף אינו בר גביה?</p>	
תשובה:	<p>בהתאם להנחיות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב, לגבי חוב שגבייתו מותנית בביטחון, אם קיים חוסר ודאות לגבי השווי ההוגן של הביטחון, ונעשה שימוש בטווח ערכים, יש למחוק חשבונאית באופן מיידי את העודף של יתרת החוב הרשומה מעבר לשווי ההוגן של הביטחון לפי ההערכה האופטימית. כאשר לא קיים חוסר ודאות לגבי שווי הביטחון, יש למחוק חשבונאית את העודף של יתרת החוב הרשומה מעבר לשווי ההוגן של הביטחון.</p>	1.2011
שאלה 3'ד:	<p>האם נדרש למחוק חשבונאית חוב פגום, אשר צפוי להיפרע בלעדית מנכס אחד המוחזק על ידי הלווה, כאשר לא קיימים ללווה מקורות החזר מהותיים זמינים ומהימנים אחרים, אך לא קיים שיעבוד ספציפי על הנכס (לדוגמא - קיים שיעבוד שוטף בלבד לטובת התאגיד הבנקאי על נכסי הלווה או לא קיים שיעבוד בכלל)? האם המחיקה החשבונאית צריכה להיות גבוהה יותר מהמחיקה החשבונאית שהייתה נדרשת במצב שבו היה שיעבוד ספציפי על הנכס?</p>	
תשובה:	<p>חוב זה יטופל למעשה כחוב שגבייתו מותנית בביטחון. בנוסף, אם לא קיימת ודאות שהנכס אכן ישמש לפירעון החוב, יש להגדיל את המחיקה החשבונאית בגין החוב.</p>	12.2012
שאלה 4'ד:	<p>תאגיד בנקאי רשם מחיקה חשבונאית בגין חוב פגום שגבייתו מותנית בביטחון, בגובה הפרש בין יתרת החוב הרשומה של החוב לבין השווי ההוגן של הביטחון. במועד מאוחר יותר השווי ההוגן של הביטחון ירד בצורה משמעותית. האם יש למחוק חשבונאית את הסכום שבו יתרת החוב הרשומה של החוב (לאחר המחיקה החשבונאית הראשונה) עולה על השווי ההוגן של הביטחון, או שיש לרשום הפרשה להפסדי אשראי בגין סכום זה?</p>	
תשובה:	<p>ככלל, במצב זה יש למחוק חשבונאית את הסכום שבו יתרת החוב הרשומה</p>	12.2012

	עולה על השווי ההוגן של הביטחון.	
ה. הכנסות ריבית בגין חובות פגומים (סעיף 30)		
	<p>חוב עבר פורמאלית ארגון מחדש של חוב בעייתי, לפיו החייב לא ישלם לאחר הארגון מחדש תשלומי קרן וריבית חודשיים שמפחיתים באופן סדיר ורציף לאורך תקופה סבירה את יתרת החוב. כיצד במקרה זה יש לבצע את ספירת תקופת ששת החודשים לצורך יישום הוראות סעיף 30.2. ה? לדוגמה – מתי ניתן לחזור לצבור הכנסות ריבית בגין חוב שאורגן מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי, אשר אינו משלם תשלומי קרן בשנתיים הקרובות לאחר הארגון מחדש ומשלם ריבית מידי רבעון.</p>	שאלה ה'1:
12.2012	<p>ככלל, כאשר לא קיימים תשלומי קרן וריבית חודשיים רצופים שמפחיתים באופן סדיר ורציף את יתרת החוב לאורך תקופה סבירה, ניתן יהיה לשקול האם ראוי לחזור לצבור הכנסות ריבית לכל הפחות לאחר שחלפו ששה חודשים, ורק לאחר שהתקבלו תשלומים שהפחיתו באופן מהותי את יתרת החוב הרשומה של החוב שנקבעה לאחר הארגון מחדש. לעניין זה – מהותי – לפחות 20%. בכל מקרה יש לבחון האם התשלומים מצביעים על כך שקיים ביטחון סביר שהחוב ייפרע באופן סדיר לפי התנאים החדשים. לאור האמור, בדוגמה שצוינה, ניתן לשקול לחזור ולצבור הכנסות ריבית רק לאחר שהתקבלו תשלומי קרן ו/או ריבית שהפחיתו באופן מהותי את יתרת החוב הרשומה.</p>	תשובה:
ו. מדיניות חשבונאית אחידה בקבוצה		
	<p>האם חברות בנות בישראל של תאגיד בנקאי, שהוראות הדיווח לציבור לא חלות עליהן ישירות (לדוגמה חברות שפעילותן היחידה היא מתן אשראי לרכב) חייבות ליישם את ההוראות החדשות?</p>	שאלה ו'1:
1.2011	<p>1.1. ככלל, תאגידים בנקאיים נדרשים ליישם מדיניות חשבונאית אחידה בקבוצה. בנושא הפרשה להפסדי אשראי, התייחסנו לנושא בין היתר בהוראת השעה לשנת 2011-2012. שם הבהרנו (סעיף 6.4.5) כי התאגיד הבנקאי אחראי לקיום הפרשה קבוצתית בהתאם להוראותינו על בסיס מאוחד. הבהרנו שם כי ניתן לא לתקן דוחות של חברה בת רק:</p> <p>1.1.1. אם הם ערוכים לפי הוראותינו.</p> <p>1.1.2. אם מדובר על חברה בת בחו"ל - אם הם ערוכים לפי כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב או IFRS והוראות המפקח של השלוחה.</p> <p>1.2. במקרה של חברה בת בישראל, אשר הוראות הדיווח לציבור לא חלות עליה ישירות, על חברת האם לבדוק, בכפוף לשיקולי מהותיות, שחברת הבת מדווחת בהתאם להוראות הדיווח לציבור והמדיניות החשבונאית של חברת האם. לצורך כך נראה כי הכרחי</p>	תשובה:

	<p>שחברת הבת תקבל מחברת האם (התאגיד הבנקאי או חברת כרטיסי האשראי) את הוראות הדיווח לציבור הרלוונטיות, ואת המדיניות החשבונאית והנהלים שנקבעו על ידי חברת האם בנושא, לרבות בנושאים של הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, מחיקות חשבונאיות, הכרה בהכנסות ריבית, תהליך קביעת ההפרשה ודרישות התייעוד.</p> <p>1.3. כדי לסייע לחברת האם לבדוק שאכן חברת הבת מדווחת בהתאם להוראות הדיווח לציבור ולמדיניות החשבונאית שנקבעה, רצוי שחברת הבת תשלח אל חברת האם דוח מבוקר על ידי רואה חשבון מבקר שבו היא תצהיר, ורואה החשבון יביע את דעתו, שהדוחות נערכו בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו, ובהתאם למדיניות החשבונאית של חברת האם.</p>	
ז. שימוש בניתוח יחסים ככלי נוסף לבדיקת סבירות כוללת של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי		
	<p>בהוראות החדשות נדרש מתאגיד בנקאי, בין היתר, לוודא שיתרת ההפרשה להפסדי אשראי הכוללת תהיה שמרנית וזהירה, וכן להשתמש בניתוח יחסים ככלי נוסף לבחינת הסבירות הכוללת של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי, וזאת בהשוואה לניסיון העבר של התאגיד הבנקאי ובהשוואה לתאגידי בנקאיים ברי השוואה אחרים (ראה, לדוגמה, עמוד 698A-218 להוראותינו). האם קיימות דוגמאות ליחסים ולבדיקות בהם ניתן להיעזר לצורך ניתוח יחסים כאמור?</p>	<p>שאלה ז'1:</p>
<p>1.2011</p>	<p>מצ"ב בנספח 3 דוגמאות ליחסים ולבדיקות בהם ניתן להיעזר לצורך ניתוח יחסים ככלי נוסף לבדיקת סבירות כוללת של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי. אין להתייחס אל רשימת הדוגמאות כאל רשימה סגורה. תאגיד בנקאי יתאים את הניתוח לנסיבות הקיימות אצלו. ככלל, יחסים אלה מתמקדים בבחינת שיעורי הפרשות ושיעורי סיווגים מתוך האשראים הרלוונטיים, ביחס ל:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. שיעורים ממוצעים שעלו מדיוחי תאגידי בנקאיים אחרים לפי ההוראות החדשות; 2. נתוני התאגיד הבנקאי לפי ההוראות הקודמות (רלוונטי בעיקר לשנות היישום הראשונות של ההוראות החדשות); 3. נתונים אחרים בדיווח של התאגיד הבנקאי לפי ההוראות החדשות. <p>כאשר תאגיד בנקאי מוצא כי קיים חוסר סבירות בדיווח שלו או כאשר שיעורי הפרשות ושיעורי הסיווגים של התאגיד הבנקאי נראים נמוכים ביחס לשיעורים המשמשים לבדיקת הסבירות, התאגיד הבנקאי מתבקש לבחון שנית האם נדרש להגדיל הפרשות להפסדי אשראי או מחיקות חשבונאיות והאם נדרשים סיווגים נוספים. בהמשך לכך התאגיד הבנקאי</p>	<p>תשובה:</p>

	נדרש לשמור תיעוד מלא של הצעדים והבדיקות בהם נקט במסגרת הבחינה מחדש כאמור ואת תוצאותיהם.	
ח. יישום לראשונה של ההוראות החדשות		
	במקרים מסוימים קיים בהוראות החדשות שיקול דעת משמעותי לעניין סיווג חובות כפגומים או כנחותים. האם חובות הנבחנים על בסיס פרטני לפי ההוראות החדשות, אשר לפי ההוראות הקודמות קיימת בגינם הפרשה ספציפית לחובות מסופקים, יכולים להיות מוגדרים כחובות נחותים, על פי ההוראות החדשות?	שאלה ח'1:
1.2011	בהוראות הדיווח לציבור נקבעו כללים ברורים (כגון פיגור של 90 ימים בתנאים מסוימים או ארגון מחדש של חוב בעייתי) שבהתקיימם נדרש לסווג חוב כחוב פגום. כאשר מתקיימים תנאים אלה לא נדרש לבחון האם ראוי לסווג חוב זה כחוב בסיווג אחר. אם לא מתקיימים תנאים אלה, על הבנק להפעיל שיקול דעת נוסף בסיווג. ככלל, נדרש שסיווג החובות יהיה שמרני וזהיר, בייחוד במצב שבו קיימת הפרשה לחובות מסופקים לפי ההוראות הקודמות בגין החוב. ככלל, אנו מצפים שחוב שההפרשה בגינו נבחנת על בסיס פרטני לפי ההוראות החדשות, וקיימת בגינו הפרשה לחובות מסופקים לפי ההוראות הקודמות, לא יסווג כחוב נחות, אלא יסווג כחוב פגום לפי ההוראות החדשות.	תשובה:
	האם יש לזקוף להון העצמי הפרשים שייוצרו כתוצאה מיישום לראשונה של ההוראות החדשות על חובות שההפרשה בגינם נמדדת גם לפי ההוראות הקודמות וגם לפי ההוראות החדשות על בסיס פרטני? האם גם כאשר מקטינים הפרשה פרטנית⁶ בגין חוב כאמור ההפרש נזקף להון העצמי?	שאלה ח'2:
2.2011	2.1 כל הפרש שנובע מיישום לראשונה של ההוראה נזקף ישירות להון העצמי. זאת גם אם הוא נובע מהפרשה שנמדדת על בסיס פרטני, בין אם ההפרש חיובי ובין אם ההפרש שלילי. 2.2 מצופה שאימוץ לראשונה של ההוראות החדשות יגרום לגידול בסכום ההפרשות הפרטניות בגין אשראי שנבחן על בסיס פרטני. כאשר בגין הלוואה ספציפית נוצר הפרש מהותי בין ההפרשה הפרטנית לפי ההוראות הקודמות לבין ההפרשה לפי ההוראות החדשות, התאגיד הבנקאי צריך להבין ממה נובע ההבדל ואיך צריך לטפל בו. יש לשמור תיעוד ברור ומקיף במצבים בהם תאגיד בנקאי מגיע למסקנה שכתוצאה מאימוץ ההוראות החדשות יש להקטין הפרשה פרטנית בגין הלוואה ספציפית כאמור.	תשובה:

⁶ בשאלה ותשובה זו משמעות המונח "הפרשה פרטנית" הוא ההפרש בין יתרת החוב החוזית לבין יתרת הלוואה נטו בדוחות הכספיים, לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשה פרטנית להפסדי אשראי.

	האם נדרש למחוק חשבונאית חוב אשר הפרשה להפסדי אשראי בגינו נבדקת על בסיס פרטני, אשר ביום 31.12.10 קיימת בגינו הפרשה ספציפית לחובות מסופקים לפי ההוראות הקודמות במשך שנתיים או יותר.	שאלה ח'3:
1.2011	נדרש למחוק חשבונאית כל חוב אשר ביום 1.1.11 עומד בתנאים למחיקה חשבונאית. ככלל, לגבי חובות אשר הפרשה להפסדי אשראי בגינם נבדקת על בסיס פרטני, לכל הפחות נדרש למחוק חשבונאית חובות אשר קיימת בגינם הפרשה ספציפית לחובות מסופקים במשך שנתיים או יותר (כלומר קיימת בגינם הפרשה ספציפית מיום 31.12.08 או מתאריך מוקדם יותר ועד ליום 31.12.10). נציין בנוסף כי נדרש למחוק חשבונאית סכומים מסוימים, שהוגדרו בהוראות החדשות, בגין חובות שליום 1.1.11 עומדים בהגדרת חוב שגבייתו מותנית בביטחון.	תשובה:
	תאגיד בנקאי מחשב הפרשה לפי ההוראות הקודמות, בגין הלוואות, שאינן הלוואות לדיור, לפי שיטת עומק הפיגור שנקבעה לגבי הלוואות לדיור. התאגיד הבנקאי מגדיל את הפרשה כאשר נדרש לאחר בחינה ספציפית. ביחס לתיק האשראי של התאגיד הבנקאי, היקף הלוואות אינו מהותי אך גם אינו זניח. האם ניתן משיקולים פרקטיים ומשיקולי מהותיות להמשיך לחשב את הפרשה לפי שיטה זו גם לצורך יישום ההוראות החדשות?	שאלה ח'4:
1.2011	לא ניתן להניח שהשפעת יישום ההוראות החדשות על הלוואות אלו לא תהיה מהותית. תאגיד בנקאי המעוניין לפעול כאמור יפנה לפיקוח על הבנקים, תוך פירוט ההשפעה הצפויה של ההוראה החדשה, לרבות התייחסות לסכומים שלפי ההוראה חדשה ימחקו חשבונאית, ולסכומי הפרשה שלפי ההוראה החדשה ידרשו בגין חובות כאמור המסווגים כפגומים, כנחותים, בהשגחה מיוחדת ובגין חובות אחרים כאמור. לצורך הפנייה ניתן להיעזר באומדנים סבירים.	תשובה:

נספח 1 - דוגמאות לאינדיקטורים אותם יש להביא בחשבון לצורך קביעת סיווג של חוב

להלן מפורטות דוגמאות לאינדיקטורים אותם יש להביא בחשבון לצורך קבלת החלטה בדבר נאותות הסיווג של חוב, כאשר לא מתקיימים הרפים הכמותיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור. הרשימה אינה מלאה ועל תאגידים בנקאיים להוסיף אינדיקטורים נוספים, לפי העניין. כאשר תאגיד בנקאי מחליט על הסיווג המתאים של חוב, עליו לשקול את מכלול האינדיקטורים הרלבנטיים, באופן זהיר. ככל שבחינה זו מצביעה על סיכויי גבייה נמוכים יותר או ודאיים פחות, כך סיווג החוב (השגחה מיוחדת, נחות או פגום) יהיה חמור יותר.

- מכירות/הכנסות – האם ההכנסות משתפרות או יציבות, מתדרדרות או מצויות בהידרדרות חמורה ומה התחזית
- רווחים – האם הרווחים משתפרים או יציבים, האם מספקים, האם זניחים, האם נזקפו הפסדים משמעותיים ברבעון האחרון, או האם ההפסדים המשמעותיים נמשכים ומה התחזית
- מצב ההון – האם איתן, האם קיים חוסר בהון לעומת הון סביר, האם החוסר משמעותי
- תזרים מזומנים מפעולות שוטפות – האם משתפר, יציב או בירידה, האם מסכן את היכולת לשרת את החוב או האם אינו מסוגל לשרת את החוב
- היכולת לשרת את החוב/ להשיג מימון מצד ג' – האם מבנה החוב מאוזן, האם היה בעבר או קיים בהווה קושי להשיג מימון חיצוני, מהי רמת הקושי
- הנהלה – האם ההנהלה מנוסה או חלשה
- סיכון סביבתי – האם ברמה המקובלת, האם קיים קושי בהערכת הגורמים הסביבתיים שעלול לפגום בשווי הביטחונות, או האם קיימת התחייבות משמעותית מזוהה
- הפיקוח הנדרש על ידי הבנק - האם נדרש פיקוח רגיל או הדוק
- מצב הביטחונות - האם הביטחונות חזקים, האם צפויים לספק הגנה מלאה על האשראי, האם קיים עודף ביטחונות למקרה של הרעה אפשרית
- ערבים (sponsors) (ראה גם שאלה ב'5 לעיל) – האם לערבים מוניטין ויכולת פיננסית חזקה, האם המשאבים שלהם ידועים, מהי רמת המחוייבות שלהם לתמוך בחוב
- תשלומי קרן וריבית – האם התשלומים מובטחים, האם קיימות חולשות פוטנציאליות, האם ימצאו בסיכון במידה וחולשות מוגדרות לא יתוקנו, או האם נמצאים בסיכון.

נספח 2 – בקורת פנימיות על דיווח כספי בנושא דיווח על סיכון אשראי לפי ענפי משק

פרק א – מפרט ביקורת בהתייחס לדיווח על סיכון אשראי לפי ענפי משק

1. מטרות והיקף הביקורת

1.1. מפרט זה מיועד לסייע ליחידות המעורבות בהכנת הדוח וכן לסייע ליחידות העוסקות בבקרה פנימית וביקורת (לרבות ביקורת פנימית וביקורת של רואי חשבון-מבקרים, אם נדרש).

1.2. המפרט מתייחס לתכנון ביקורת וביצועה בנושא נאותות הדיווח של:

1.2.1. דוח רבעוני על חלוקת סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק - הוראת דיווח לפיקוח מס' 831 ;

1.2.2. סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק על בסיס מאוחד – תוספת ו' בסקירת הנהלה בדוח כספי לציבור.

1.3. הביקורת תבחן האם התאגיד הבנקאי מדווח על סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק בהתאם להוראות הדיווח המפורטות בסעיף 1.2 לעיל (להלן הוראותינו). בהליך הביקורת ייעשה שימוש במקורות הנוספים הבאים:

1.3.1. "הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 1993 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה" (להלן הלמ"ס), המשמש בסיס לסיווגים בהוראותינו ;

1.3.2. ממצאים והבהרות בהקשר ליישום ההוראות בנדון, כפי שמפורטים בפרקים ב ו-ג להלן.

1.4. **מטרות לואי**: אופי הדיווחים לעיל ואופן ביצוע הביקורת צפויים לגרום לכך שהביקורת תבדוק נושאים נוספים, שאינם מהווים מטרה עיקרית של הביקורת. האמור לעיל מתייחס לדיווחים הקשורים ישירות לסיווג לווים לענפי משק וכן לנושאים נוספים הנבדקים במסגרת הביקורת. לעניין זה יושם לב להשלכות אפשריות של הממצאים על המידע להלן:

מידע המבוסס על סיווג ענפי משק

1.4.1. דוח חודשי על סיכון האשראי הכולל לענף הבניה ולנדל"ן הוראת שעה – הוראת דיווח מס' 806 לפיקוח על הבנקים ;

1.4.2. סיווג ענפי משק בדוח רבעוני על לווה/קבוצת לווים – הוראת דיווח מס' 810 ;

1.4.3. ריכוזיות חבות ענפית לעניין "הפרשה נוספת לחובות מסופקים" – הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 315.

1.4.4. הפרשה להפסדי אשראי (ראה הוראת השעה).

ממצאים שעשויים להתברר בשל אופי הביקורת

1.4.5. דיווח על סיכון אשראי חוץ מאזני במסגרת חבות לווה – הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313 ;

1.4.6. אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לפי גודל האשראי של לווה

1.4.7. הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי (ראה הוראת השעה).

2. ריכוז מידע לצורך הביקורת

- רצ"ב ריכוז של מידע בסיסי, שאמור להיאסף בתחילת הביקורת ורלבנטי לכל ביקורת בנדון:
- 2.1 דוח רבעוני על סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק שדווח לפיקוח על הבנקים על פי הוראה 831.
  - 2.2 דוח כספי שנתי אחרון – תוספת ו' לסקירת ההנהלה.
  - 2.3 דוח לוויים גדולים של הבנק, הכולל את ענף המשק אותו דיווח הבנק לכל אחד מהלוויים הכלולים בדוח.
  - 2.4 נהלי הבנק העוסקים בסיווג הלוויים לענפי משק ולפי מקום עיקר הפעילות.
  - 2.5 טבלת קודי הענפים המשמשת את הבנק לסיווג הענפי.
  - 2.6 ניירות העבודה של הבנק הבונים את כל הלוחות בדיווח לפיקוח והמסבירים את התהליך מהפקת דוח המחשב הראשוני ועד לסכומים הכלולים בדיווח לפיקוח.
  - 2.7 פירוט הלוויים שסך כל סיכון האשראי הכולל שלהם עולה על XX אלפי ש"ח, מפולג בהתאם לענפי המשק תוך פירוט יתרות סיכון האשראי המאזני והחוץ מאזני שלהם לסוגיהם השונים.
- לחליפין:** פירוט הלוויים שסיכון האשראי הכולל שלהם עולה על XX אלפי ש"ח בענפים מסוימים שנבחרו ע"י הביקורת מתוך כוונה לבחור מתוכם מדגם.
- הערה:** גובה הסכום ייקבע ע"י הביקורת ויתחשב בצורך להעמיק את הבדיקה בענפים או בתחומים מסוימים בהתחשב בשיקולים ובממצאים ראשוניים.
- 2.8 פירוט הלוויים הכלולים בענף משק "אנשים פרטיים" שסיכון האשראי הכולל שלהם עולה על סכום שיקבע התאגיד, תוך ציון יתרות סיכון האשראי המאזני והחוץ מאזני שלהם לסוגיהם השונים.
- הערה:** גובה הסכום המתייחס יקבע בתחום שבין הסכום הנדרש בהוראותינו (250 אלפי ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן 12.95, ועד לסכום של 500 אלפי ש"ח במונחי אותו מדד).
- 2.9 ההגדרות המיחשוביות על פיהן נכללות עסקאות עתידיות בדוח על ענפי משק.
  - 2.10 פירוט של העסקאות העתידיות לפי סוגים תוך ציון יתרות סיכון האשראי בגינן, וזאת לצורך בדיקת שלמות.
  - 2.11 פירוט האג"ח הכלול בדוח על ענפי משק.
  - 2.12 אישורי יתרות של לקוחות הבנק מכל חברות כרטיסי האשראי.

3. שלבי הביקורת

- 3.1 **בדיקות ראשוניות ובדיקות התאמה בין מערכי הדיווח**
  - 3.1.1 בדיקת נאותות מתכונת הדיווח לציבור והדיווח לפיקוח בהתאם לנדרש בהוראותינו, לרבות דיווח על כל המידע הנדרש, וקיום לוח על חלוקת סיכון אשראי לפי ענפי משק עבור פעילות חו"ל.
  - 3.1.2 בדיקות ראשוניות של התאמת המידע בדוחות הנ"ל למידע הכלול בחלקים אחרים של הדוח הכספי או דיווחים רלבנטיים לפיקוח על הבנקים (למשל

התאמה בין אשראי שאינו על אחריות התאגיד הבנקאי לבין אשראי לפי מידת הגביה).

- 3.1.3 לבדוק התאמה בין הדיווח לפיקוח לבין הדיווח לציבור.
- 3.1.4 בדוח על בסיס מאוחד: לבדוק התאמה בין נתוני חברות הבת הבנקאיות כפי שנכללו בדיווחים לפיקוח על הבנקים ולציבור לבין הנתונים המאוחדים שנכללו בדיווח חברת האם הבנקאית.
- 3.1.5 בדיקה של נתונים ספציפיים מתוך ניירות העבודה של הבנק מול הדוח הכספי לציבור או דיווחים אחרים לפיקוח.

3.2 בניית מסד הדיווח

- 3.2.1 בחינה של הדוח הממוחשב המהווה בסיס לדיווח, לרבות התאמה מלאה למתכונת הדיווח הענפי הנדרש בהוראה ולסוגי היתרות הכלולים בה.
- 3.2.2 בחינת תהליך בניית הלוחות המתבסס על הדוח הממוחשב, לרבות בחינת הפקודות הנוספות המועברות, שילוב של נתונים ממערכות מחשב אחרות (כגון ערבויות ע"פ חוק המכר, עסקאות עתידיות ועוד) וממחלקות אחרות.
- 3.2.3 קיומו של נתיב ביקורת מסודר לשחזור הסיווג הענפי של כל הנתונים המתווספים על הדוח הבסיסי.

3.3 נהלי הבנק בקשר לסיווג ענפי משק

- 3.3.1 יש לקרוא בקפידה את נהלי הבנק העוסקים בסיווג הענפי של הלווים והנהלים העוסקים בסיווג לוויים שעיקר פעילותם בחו"ל ולוודא כי הרשום בנהלים תואם במלואו את הוראותינו בדבר הסיווג הענפי שיש לנקוט עבור הלוויים.
- 3.3.2 יש להשוות בין הקידוד הענפי הקיים בבנק (סיווג לענפים ראשיים ותתי ענפים) לבין הנדרש בהוראותינו.
- 3.3.3 מתן דגש לבחינת הנהלים בנושאים הבאים:
  - 3.3.3.1 סיווג לוויים לענפים לפי ענף פעילות עיקרי של לווי; ;
  - 3.3.3.2 סיווג לוויים לפי מקום עיקר פעילותם; ;
  - 3.3.3.3 חברות להשקעה והחזקות; ;
  - 3.3.3.4 לוויים העוסקים בפעילות במספר ענפים; ;
  - 3.3.3.5 קיבוצים; ;
  - 3.3.3.6 סיווג לוויים לענף משק אנשים פרטיים בהתאם לאיפיוני האשראי המתאימים המוגדרים בהוראותינו; ;
  - 3.3.3.7 הגדרות לסניפים ולשלוחות בחו"ל בקשר לסיווג הענפי של לוויים וסיווגם לפי מקום עיקר הפעילות.
- 3.3.4 נהלים להגדרת לווי: כל החשבונות של אותו לווי כלולים יחד ומסווגים באותו ענף.
- 3.3.5 נהלים למעקב אחר שינויים בענף הפעילות של הלוויים.
- 3.3.6 בדיקת קיומו של נוהל עבודה לתיקון דיווחים שגויים על ענף משק של לווי.

3.4. בדיקת הסיווג לפי ענפי משק

3.4.1. כללי :

- 3.4.1.1. בדיקת נאותות הסיווג לעניין ענף המשק ומקום הפעילות תיעשה באמצעות בדיקת הנתונים הכלולים בדוחות הכספיים, בקשת אשראי אחרונה ואישורה וכן נתונים נוספים לפי הצורך.
- 3.4.1.2. בדיקת הנאותות תתייחס לפירוט לפי "ענף ראשי" כהגדרתו בהוראות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (סעיף 7.7 ג) בהוראה 831).
- 3.4.1.3. הבדיקה תבחן, בין השאר, את יישום הנהלים כאמור בסעיף 3.3 לעיל.
- 3.4.1.4. יש לבצע התאמת הנתונים הכלולים בדוח על ענפי משק לנתוני האובליגו של הלווים תוך שימת דגש ליתרות במט"ח המפורטות בטור הדיווח "מזה מט"ח או צמוד מט"ח".
- 3.4.1.5. הבדיקה בפועל תבוצע בעיקרה תוך שימוש בשני כלים: דוח לוויים גדולים ומדגם כמפורט להלן.

3.4.2. שימוש בפירוט לוויים שנתקבלו בהתאם לדרישה בסעיף 2.7 לעיל

יש לסרוק את רשימת הלוויים ולבחון אם קיימים לוויים שהסיווג הענפי בגינם אינו נכון על פניו או לחליפין קיימים אינדיקטורים לסיווג שגוי, המחייבים בדיקה פרטנית.

3.4.3. שימוש בדוח לוויים גדולים ככלי עזר לבדיקה

יש לבדוק האם ענף המשק שדווח בדוח לוויים גדולים זהה לענף המשק בדוח על ענפי משק.

3.4.4. מדגם

3.4.4.1. הביקורת תשקול עריכת מדגם לפי אחד או שילוב של המאפיינים הבאים:

(1) מדגם אקראי לחלוטין;

(2) מדגם אקראי מתוך קבוצה נבחרת כמפורט להלן.

במסגרת זו יישקל היקף המדגם הרצוי (תיתכן הרחבת המדגם בשלב מאוחר יותר, בהתאם לממצאי הביקורת).

3.4.4.2. כאשר נדגמת קבוצה נבחרת: הביקורת תקבע ענפים או תתי ענפים

שברצונה לדגום. בקביעה זו יילקחו בחשבון ענפים בהם עלולים להיות מסווגים לוויים השייכים לענפים אחרים (למשל ענפים בהם יתכנו לוויים שצריכים להיות מסווגים בענף משק בו לבנק ריכוזיות גבוהה).

הערה: רצוי לבחור לוויים, שיתרת החבות שלהם עולה על המינימום המחייב קבלת דוח כספי (שיקולי זמינות המידע ושיקולי מהותיות).

3.5. סיווג לוויים לענף משק "אנשים פרטיים" וסיווגם לפי גודל (לוח 07)

3.5.1. יש לסקור את הלוויים הגדולים הכלולים בענף משק אנשים פרטיים לאיתור לוויים שאינם שייכים לענף משק זה.

3.5.2. יש לוודא כי האשראי הכלול בענף משק זה עומד בנדרש בהוראותינו.

סיווג לפי גודל - לוח 07

3.5.3. יש לבצע בדיקות סבירות של הנתונים שתכלולנה:

3.5.3.1. חישוב החבות הממוצעת בכל מדרגה: אם החבות הממוצעת קרובה

לקצה העליון או לקצה התחתון של אותה מדרגה, הדבר עשוי להעיד

כי יש צורך לחזור ולבדוק את הנתונים.

3.5.3.2. במסגרת בדיקת הרכיבים החוץ מאזניים יש לחשב מסגרת אשראי

ממוצעת ללווה ולבדוק את סבירות התוצאה שנתקבלה.

3.5.4. בדיקת ניירות העבודה של הבנק לבניית הלוח.

3.6. אג"ח

3.6.1. השוואה לדוח כספי כולל הצגה בסכום הנכון בהתאם לתיק אליו שויכו.

3.6.2. בדיקה מדגמית לאימות השיוך הענפי של האג"ח.

3.6.3. בדיקת קיום התאמה וקישוריות בין סיווג ענף המשק של האג"ח לסיווג ענף

המשק של הלווה שהנפיק את האג"ח.

הערה: היקף הבדיקות המפורטות להלן ייקבע על בסיס מהותיות יתרות האג"ח

בהתייחס לסך סיכון האשראי הכולל ולחשיפת האשראי ללווה בודד ולקבוצת לוויים.

3.7. לוויים שעיקר פעילותם בחו"ל – לוח 05

בדיקה האם בלוח זה כלולים רק לוויים שעיקר פעילותם בחו"ל, כנדרש על פי ההוראה.

בבדיקה זו ייעשה שימוש בשיטות הבדיקה המפורטות לעיל, ויינתן דגש לבחינת הנהלים

בנדון.

3.8. חובות בעייתיים והפרשה ספציפית לחובות מסופקים – לוחות 03 ו-06

3.8.1. בדיקת ניירות העבודה של הבנק לבניית הלוח.

3.8.2. השוואת הנתונים בלוחות אלו לנתונים מתוך הדוחות הכספיים של הבנק

ולנתונים מתוך הדיווחים לפיקוח.

3.8.3. בדיקה האם הנתונים כוללים:

3.8.3.1. הפרשה ספציפית לחובות מסופקים בגין סעיפים חוץ מאזניים

3.8.3.2. דיווח על חובות בעייתיים בגין סעיפים חוץ מאזניים.

3.9. כרטיסי אשראי

3.9.1. בחינת אופן קבלת המידע לגבי ניצול אשראי בגין כרטיסי אשראי ומסגרות

אשראי בגין כרטיסי אשראי מחברות כרטיסי האשראי השונות.

3.9.2. יש לבדוק האם נכללו כל היתרות המבטאות סיכון אשראי עליו הבנק אחראי.

3.10. סיכון אשראי חוץ מאזני

- 3.10.1. בדיקת אופן הכללתן של עסקאות עתידיות תוך בחינת ההגדרות המיחשוביות להפקת הנתונים.
- 3.10.2. בחינת שקלולן של ערבויות מכר בהתאם להוראה.
- 3.10.3. בדיקת הכללת מסגרות אשראי בדיווח בהתאם להוראות.
- 3.10.4. בדיקת שלמות הכוללת בחינה האם כל יתרות סיכון האשראי החוץ מאזני המופיעות בדוח הכספי לציבור והאמורות להיכלל בדיווח אכן נכללו בו.
- 3.10.5. בדיקה האם בעסקאות העתידיות שנכללו בדוח על ענפי משק נכללו גם עסקאות שבוצעו מול ברוקרים ומול בורסה.

3.11. ריכוזיות אשראי

- 3.11.1. יש לבחון אם מתקיימים אינדיקטורים המצביעים על קיום "סיכון אשראי הכולל בענף משנה מסויים או ללווה או לקבוצת לווים העוסקים בפעילות דומה ואשר שינויים בתנאים כלכליים או אחרים השוררים במשק עלולים לגרום להם השפעה דומה, שאינו מוצג, עולה על 10% מסיכון האשראי הכולל לציבור..." (סעיף 2.ו(1)(ב) לסקירת ההנהלה).
- 3.11.2. יש לשקול את הצורך בהעמקת הביקורת בהתייחס למידע על "תנועות ההתיישבות" ו"רשויות מקומיות" (נהלים, הכוונת המדגם, בדיקת סיווג של לווים ספציפיים וכו').

פרק ב – רשימה של עיקרי הממצאים שעלו בביקורות שנערכו בבנקים השונים

4. כשלים שמקורם בתהליך העבודה ובבקרה הפנימית בבניית הדיווח לפיקוח

- 4.1. נמצאו מקרים בהם לא היה נתיב ביקורת מסודר לחלק מנתוני הדוח.
- 4.2. חלק גדול מהתיקונים, המבוצעים כתיקון לדוח הבסיסי הממוחשב, מתבצע באופן חוזר ונשנה מדי רבעון. חלקם תיקונים המתבצעים באופן ידני ואף בכתב יד. תהליך עבודה זה גורם בפועל לדחייה של מועד הדיווח ויש בו פוטנציאל לטעויות רבות.
- 4.3. נמצאו מקרים בהם נתונים של דוחות מחשב גולמיים מתקבלים בחשבות על גבי ניירות ומוקלדים מחדש למערכת הבונה את הדיווח לפיקוח.
- 4.4. נתוני דוח המחשב הבסיסי המפרט את סיכון האשראי לפי ענפי משק שונים מהותית מנתוני הדוח הכספי. ההפרשים, שמקורם בפקודות נוספות שמועברות בהנהלת החשבונות ובגורמים אחרים, נזקפים באופן יחסי לענפים השונים, גם אם אין אסמכתא לנאותות הזקיפה היחסית.
- 4.5. סיווג נתונים נעשה לעיתים לענף מרכזי ולא לתתי הענפים כנדרש בהוראה 831.

5. הגדרות ענפים ומערכת הקידוד בבנק

הקוד הענפי הרשום במחשב המרכזי בבנק אינו הקוד המופיע בסיווג האחיד העדכני של ענפי הכלכלה בהוצאת הלמ"ס (מתבסס על מערכת קודים פנימית ו/או על הסיווג הישן של הלמ"ס משנת 1970). במקביל, הבנק עורך את הדיווחים באמצעות טבלה המתרגמת בין כל קוד ענפי על פי מערכת הקודים הני"ל ובין הקודים על פי הסיווג של הלמ"ס. השיטה גרמה לליקויים כדלקמן:

- 5.1. ענפים ראשיים רבים מתוך 75 הענפים הראשיים המצויים ברשימת הלמ"ס לא הופיעו בטבלת הקודים של הבנק.
- הערה: על פי סעיף 7. (ג) בהוראה 831 "כל לווה יסומן בספרי הבנק לפחות ברמת "ענף ראשי" כהגדרתו בלמ"ס (שתי ספרות), גם אם לצורכי דיווח אין ענף מוצג בנפרד אלא כסיכום הכולל מספר ענפים ראשיים". יישום של שיטה כני"ל אינו מאפשר לבנק לעמוד בהוראה זו.
- 5.2. ליקויים בטבלה המתרגמת בין מערכת הקודים שיצר הבנק ובין הסיווג הנדרש על פי הוראותינו.
- 5.3. נמצאו מספר לווים אשר הקוד הענפי הרשום שלהם במערכת הממוחשבת של הבנק אינו קיים ברשימת הקודים של הבנק. כמו כן נמצאו לווים אשר אין להם כלל קוד ענפי.
- 5.4. שגיאות פרטניות, לדוגמא:
  - 5.4.1. קודי ענפים ל "קיבוצים" ול"מושבים", אשר מדווחים בענף החקלאות ולא לפי ענף הפעילות העיקרי שלהם, כנדרש בהוראותינו.
  - 5.4.2. אין קידוד נפרד לענפי הלמ"ס העוסקים במסחר במוצרי בנייה ובמסחר ביהלומים, כנדרש בהוראותינו.

6. לווים בעלי מספר חשבונות

הענף הניתן ע"י הבנק לחשבון של לווה הפועל בענף ספציפי אינו בהכרח הענף העיקרי של הלקוח, אלא הענף המתייחס לאשראי שניתן באותו חשבון. הביקורת מצאה לווים רבים כנ"ל בעלי למעלה מחשבון אחד, שחשבונות שונים בבעלותם קיבלו קוד ענפי שונה. בהתאם להוראותינו יש לסווג כל לווה (ולא חשבון) בהתאם לענף הפעילות העיקרי של אותו לווה. כל לווה יסווג פעם אחת בלבד בדוח על ענפי משק (ראה גם סעיף 11 להלן).

הערה: לצורכי ניהול ובקרה פנימית ניתן, אפילו מומלץ, לסווג את האשראי, או חלקו, לענפי משק גם לפי מטרה/חשבון. זאת, כמובן, בכפוף לכך שהדיווח על ענפי משק ייערך בהתאם לנדרש בהוראותינו, קרי לפי ענף פעילות עיקרי.

7. נהלי הבנק לסיווג לווים לענפי משק ולקביעת מקום עיקר הפעילות

בנהלי הבנק אין התייחסות למבחנים שבהוראותינו העוסקים בסיווג לווים לענף אנשים פרטיים, בקביעת פעילות עיקרית של לווה, בקביעת מקום עיקר פעילות ובאופן הסיווג של חברות השקעה והחזקות.

העדר נוהל התואם את הוראותינו גורם בפועל לליקויים רבים בסיווג הענפי שנקט הבנק.

8. סיווג שגוי של לווים לענף משק

- 8.1 נמצא כי, ככלל, אחוז גדול מהלווים סווג לענף משק שגוי, לרבות מקרים בגינם הסיווג שגוי על פניו.
- 8.2 ריכוז גבוה במיוחד של שגיאות בסיווג נמצא בהתייחס ללווים, העוסקים בענפים להלן:
  - 8.2.1 שירותים עסקיים אחרים.
  - 8.2.2 בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל.
  - 8.2.3 שירותים פיננסיים.
  - 8.2.4 אנשים פרטיים (ראה גם סעיף 6 להלן).
  - 8.2.5 השכרת רכב – 7100 (סווגו בטעות לענף התחבורה).
  - 8.2.6 טעויות בהבחנה בין תקשורת (66) ושירותי מחשב (72) לבין תעשייה בתחומים אלו.
  - 8.2.7 לווים העוסקים במספר מגזרי פעילות. מדובר בעיקר בחברות החזקה, שסווגו לענף שירותים פיננסיים, על אף שפעילות הקבוצה הכוללת את החברות המוחזקות מרוכזת בענף ספציפי.
- 8.3 יש לציין כי אחוז גבוה מהלווים שסווגו לענף משק שגוי היו אמורים להיות מסווגים לענף משק בינוי ונדל"ן, טעות העלולה להשליך על נאותות ההפרשה הנוספת.
- 8.4 ליקויים במערך הבקרה על שינויים בסיווג ענפי משק; אחוז גבוה של שגיאות בהתייחס ללווים, ששינו את עיסוקם במהלך השנים.

9. סיווג לווים לענף אנשים פרטיים

- בסקירת הלווים שמוינו לענף משק "אנשים פרטיים" עולה כי:
- 9.1 לענף זה סווגו גם תאגידיים, לרבות חברות.

9.2. חלק גדול מהלווים שסיכון האשראי הכולל שלהם גדול מהסכום המפורט בהוראותינו אינם עונים לקריטריונים שנקבעו בהגדרה של אנשים פרטיים כפי שמופיעה בהוראה 831.

10. אי התאמות וסיווג שגוי של לוויים לענפי משק בדוח על לווה/קבוצת לוויים – הוראה 810

הסיווג הענפי של לויי הבנק כפי שמופיע בדוח על לוויים גדולים אינו זהה לסיווג לפי הוראה 831. הביקורת מצאה הבדלים רבים ומשמעותיים בסיווג הענפי שנקט הבנק עבור אותו לווה בין הדוח על לוויים גדולים ובין פירוט לוויים בדוח על סיכון אשראי לפי ענפי משק. יש להדגיש כי הנתונים על ענפי המשק בשני הדוחות הנ"ל אמורים להתבסס על אותו מקור. כשיטה, חייבת להתקיים התאמה מלאה בסיווג הענפי של כל לווה בין שני הדוחות.

11. כרטיסי אשראי

- 11.1. הבנק כלל רק סכומי ניצולי אשראי בגין כרטיסי אשראי של חברות בבעלותו ולא כלל סכומי ניצולי אשראי בגין כרטיסים אחרים שהנפיק ללקוחותיו על אחריותו.
- 11.2. הבנק לא כלל יתרות מסגרות אשראי בגין כרטיסי אשראי שהנפיק ללקוחותיו על אחריותו.
- 11.3. כל סכומי ניצולי אשראי בגין כרטיסי האשראי סווגו אוטומטית ובאופן גורף לענף "אנשים פרטיים" ולא פוצלו לענפים השונים.

12. עסקאות עתידיות

- 12.1. דוח המחשב הבסיסי המפרט את סיכון האשראי לפי ענפי משק, אינו כולל חלק מהעסקאות העתידיות של הבנק. נתונים אלו מתקבלים ממקורות אחרים, פעמים רבות ללא אפשרות לייחסם לענף המשק אליו הם שייכים.
- 12.2. הבנק כלל בדיווח אופציות שנכתבו ע"י לקוחות, למרות שאין להכלילן.
- 12.3. הבנק לא כלל בחישוב העסקאות העתידיות עסקאות שנעשו מול ברוקרים ומול בורסה.

13. סיווג לוויים שעיקר פעילותם בחו"ל

- 13.1. הבנק סיווג לוויים, שעיקר פעילותם בחו"ל, לפי מקום מתן האשראי (סניפי חו"ל), ולא יישם את המבחנים הנדרשים בהוראותינו (לפי מקום עיקר הפעילות).
- 13.2. ליקויים בטבלה הממירה בין קוד הענף במדינה זרה, על פיו מנוהל הסיווג הענפי בסניפים באותה מדינה, לבין שורת הדיווח לפיקוח על הבנקים.

14. לוח 07 - סיכון אשראי כולל לאנשים פרטיים לפי גודל האשראי

- 14.1. נמצא כי נתוני לוח 07, המפרט את מספר הלקוחות וסיכון האשראי הכולל בגינם לפי מדרגות, בנוי מחשבונות של לקוחות הממוינים על פי המדרגות ולא מלווים, כנדרש.
- 14.2. כפועל יוצא של הליקוי, וכתוצר לוואי של הליך הביקורת נמצא כי גם הנתונים הכלולים בביאור 4.ד. בדוח הכספי מבוססים על רשימת חשבונות של לקוחות ולא על רשימת לוויים כנדרש בהוראתנו.

15. חוסר התאמה בין הדיווח לציבור לדיווח לפיקוח

נמצאו הפרשים בין הדיווח לפיקוח בלוחות 01 ו-02 (פעילות בישראל ובחו"ל של הלווה – מאוחד) לבין תוספת ו' בדוח הכספי.

16. חובות בעייתיים

בדיווח לפיקוח ולציבור לא נכללו יתרות חובות בעייתיים בגין סיכון אשראי חוץ מאזני.

17. אג"ח

17.1. נמצאו מקרים בהם סווגו אגרות חוב לענף משק שגוי. ליקוי זה נובע משיטת העבודה של הבנק על פיה אג"ח אינן מסווגות אוטומטית לענף המשק אליו מסווג הלווה שהנפיק את האג"ח.

17.2. הבנק אינו מפצל חבילת ניירות ערך לרכיביה כנדרש בהוראותינו. כתוצאה מכך, אינו מדווח על סיכון האשראי בגין אג"ח.

נספח 3 - דוגמאות ליחסים ולבדיקות בהם ניתן להיעזר לצורך ניתוח יחסים ככלי נוסף

לבדיקת סבירות כוללת של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי

מספרי הלוחות המפורטים בנספח זה מתייחסים למספרי הלוחות בדיווח לפיקוח על ההשפעה הצפויה של היישום לראשונה של ההוראות החדשות.

1. כללי – בדיקות סבירות של שיעורי הפרשה להפסדי אשראי (קבוצתי+פרטני) וסיווגים בגין

אשראי לציבור ואשראי לציבור מסחרי :

1.1. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מתוך אשראי זה (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

1.2. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי שנבדק ע"ב פרטני מתוך אשראי זה (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

1.3. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מסחרי בעייתי מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

1.4. שיעור יתרת האשראי לציבור מסחרי בעייתי מתוך סך האשראי לציבור מסחרי (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

1.5. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מסחרי מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

1.6. בנתוני התאגיד הבנקאי :

1.6.1. האם שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי פגום גבוה משמעותית משיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי נחות והשגחה מיוחדת.

1.6.2. האם שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי נחות והשגחה מיוחדת גבוה משמעותית משיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי שאינו בעייתי.

2. כללי - הפרשה להפסדי אשראי (קבוצתי+פרטני) וסיווגים בגין אשראי לאנשים פרטיים :

2.1. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי בגין אנשים פרטיים (למעט הלוואות לדוור) מתוך אשראי זה, ביחס לשיעור הממוצע במערכת. (לוח 01 בניכוי לוח 03).

2.2. בלוח 04 נדרש לדווח על "חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר". יש לבדוק האם כלולה ביתרה המדווחת בלוח זה, יתרת חובות בגין אנשים פרטיים שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר.

3. שיעור הגידול ביתרת המחיקות החשבונאיות והפרשות הפרטניות בגין אשראי לציבור :

שיעור הגידול ביתרת המחיקות החשבונאיות⁷ וההפרשות הפרטניות בגין אשראי לציבור לפי ההוראה החדשות לעומת יתרה זו לפי ההוראות הקודמות בבנק. יש לבדוק שיעור זה ביחס לשיעור הממוצע במערכת. במידה והתקבל כי שיעור היתרה בתאגיד הבנקאי נמוך מהשיעור הממוצע במערכת, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל הפרשות פרטניות להפסדי אשראי או מחיקות חשבונאיות.

⁷ בנספח זה – מחיקות חשבונאיות - לרבות ריבית שבוטלה או לא נצברה.

(אופן חישוב שיעור השינוי: הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני ומחיקות חשבונאיות לפי ההוראות החדשות חלקי הפרשות ספציפיות לחובות מסופקים ומחיקות חשבונאיות לפי ההוראה הקיימות).

4. מחיקות חשבונאיות:

שיעור יתרת המחיקות החשבונאיות בהוראה החדשה (לוח 06) מתוך האשראי לציבור לפני המחיקות החשבונאיות (לוח 01), נבדק ביחס לשיעור הממוצע במערכת. במידה והתקבל כי שיעור היתרה בתאגיד הבנקאי נמוך מהשיעור הממוצע במערכת, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את המחיקות החשבונאיות.

סיווג אשראי לציבור פגום והפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני:

4.1 שיעור האשראי לציבור שנבדק על בסיס פרטני (לוח 01) מסה"כ האשראי לציבור. שיעור זה נבדק ביחס ל:

4.1.1 שיעור האשראי לציבור לפי גודל האשראי של הלווה מעל 4 מיליון ש"ח מכלל האשראי לציבור (כולל הלוואות לדיור) לפי ביאור 4.ד. לתאריך הדיווח.

4.1.2 שיעור הממוצע במערכת.

במידה והתקבל כי שיעור היתרה בתאגיד הבנקאי נמוך מהשיעור הממוצע במערכת ו/או נמוך ביחס לשיעור האשראי לציבור לפי גודל האשראי של הלווה מעל 4 מיליון ש"ח מכלל האשראי לציבור, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את אוכלוסיית החובות שנבדקים פרטנית (האם נדרש לסווג חובות נוספים כפגומים) והאם נדרשות הפרשות פרטניות להפסדי אשראי או מחיקות חשבונאיות נוספות.

4.2 שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני (בגין אשראי לציבור פגום) מתוך סך האשראי לציבור (לוח 01) ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.3 שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני (בגין אשראי לציבור פגום) מתוך אשראי זה (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.4 שיעור יתרת האשראי לציבור הפגום מתוך סה"כ האשראי לציבור (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.5 שיעור יתרת האשראי לציבור הפגום מתוך האשראי לציבור שנבדק על בסיס פרטני (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.6 שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור המסחרי הפגום מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.7 שיעור יתרת האשראי לציבור המסחרי הפגום מתוך סה"כ האשראי לציבור המסחרי (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.8 שיעור יתרת האשראי לציבור המסחרי הפגום מתוך סך יתרת האשראי לציבור המסחרי הבעייתי (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.9 שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לאנשים פרטיים פגום מתוך אשראי זה (לוח 01 בניכוי לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת, וכן ביחס ל:

4.9.1 שיעור יתרת ההפרשה על בסיס פרטני בגין אשראי לציבור פגום מתוך אשראי זה, בתאגיד הבנקאי.

4.9.2. שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי מסחרי פגום מתוך אשראי זה, בתאגיד הבנקאי.

4.10. לגבי סעי' 4.2-4.9 במידה והתקבל כי שיעור היתרה בבנק נמוך מהשיעור הממוצע במערכת, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי או מחיקות חשבונאיות והאם נדרשים סיווגים נוספים.

4.11. אשראי בארגון מחדש :

4.11.1. שיעור יתרת האשראי הבעייתי בארגון מחדש במסגרתו בוצעו שינויים בתנאי האשראי מתוך אשראי לציבור פגום (לוח 01). שיעור זה נבדק ביחס לשיעור הממוצע במערכת. במידה והתקבל כי שיעור היתרה בתאגיד הבנקאי נמוך מהשיעור הממוצע במערכת, יש לבחון שנית האם אותרו כל החובות שאורגנו מחדש והאם נדרש להגדיל את הפרשות להפסדי אשראי ע"ב פרטני.

4.11.2. שיעור יתרת ההפרשה ע"ב פרטני בגין אשראי בעייתי בארגון מחדש מתוך אשראי זה (לוח 01), ביחס לשיעור הממוצע במערכת, וכן ביחס ל:

4.11.2.1. שיעור יתרת ההפרשה על בסיס פרטני בגין אשראי לציבור פגום מתוך אשראי זה, בבנק.

4.11.2.2. שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור מסחרי פגום מתוך אשראי זה, בבנק.

4.11.3. במידה והתקבלו פערים בין שיעורי ההפרשות בבנק, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את שיעור המחיקות החשבונאיות בגין אשראי בעייתי בארגון מחדש או לחילופין האם נדרש להגדיל את ההפרשות הפרטניות להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור פגום.

4.12. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור :

4.12.1. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור (לוח 05) מתוך סה"כ ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני (הוראה חדשה), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

4.12.2. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב פרטני בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור (לוח 05) ביחס ליתרת ההפרשה הספציפית לחומ"ס בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור מתוך ד"כ ביאור 4.ג. (ההוראות הקודמות, "יתרת ההפרשה שלא נוכתה מסעיף אשראי לציבור").

4.12.3. שיעור יתרת הפרשה ספציפית בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור מתוך ההפרשה הספציפית לחומ"ס בגין אשראי לציבור (הוראות קודמות), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.

במידה והתקבל כי שיעור היתרה בבנק נמוך מהשיעור הממוצע במערכת, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את ההפרשות הפרטניות להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור.

5. הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי בגין אשראי לציבור :

- 5.1 שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית מתוך סך האשראי לציבור שההפרשה בגינו חושבה ע"ב קבוצתי - (לוח 01). נבדק ביחס ל:
- 5.1.1 שיעור ההפרשה המקביל הממוצע במערכת.
- 5.1.2 שיעורי ההפרשות הספציפיות בתאגיד הבנקאי בשלוש השנים האחרונות⁸, כמפורט להלן:
- 5.1.2.1 השיעור הממוצע של שלוש השנים.
- 5.1.2.2 השיעור השנתי הגבוה ביותר משלוש השנים.
- 5.2 יתרת הפרשה קבוצתית בגין אשראי לציבור מסחרי בעייתי (הוראת השעה - הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי סעי' 6.1. בעמוד 698A-219 להוראותינו):
- שיעור ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין האשראי לציבור מסחרי בהשגחה מיוחדת ונחות מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור ההפרשה המקביל הממוצע במערכת וכן ביחס לשיעורי ההפרשות הספציפיות בתאגיד הבנקאי¹ בגין אשראי לציבור מסחרי בעייתי בבנק.
- 5.3 יתרת הפרשה קבוצתית בגין אשראי אחר לציבור (הוראת השעה - הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי סעי' 6.3. בעמוד 698A-220 בהוראותינו):
- שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית בגין אשראי לציבור (לוח 01) בניכוי הפרשה קבוצתית בגין אשראי לציבור מסחרי נחות ובהשגחה מיוחדת(לוח 03) מתוך סך האשראי לציבור (לוח 01) בניכוי אשראי לציבור מסחרי בעייתי (לוח 03). שיעור זה נבדק ביחס לשיעורי ההפרשות הספציפיות בתאגיד הבנקאי¹ בגין אשראי אחר לציבור בבנק.
- 5.4 אשראי לציבור מסחרי נחות ובהשגחה מיוחדת (לוח 03):
- 5.4.1 שיעור האשראי לציבור מסחרי נחות מתוך סך האשראי לציבור מסחרי/סך האשראי לציבור המסחרי הבעייתי, ביחס לשיעור הממוצע במערכת.
- 5.4.2 שיעור האשראי לציבור מסחרי בהשגחה מיוחדת מתוך סך האשראי לציבור מסחרי/סך האשראי לציבור המסחרי הבעייתי, ביחס לשיעור הממוצע במערכת.
- 5.5 שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור מסחרי שאינו בעייתי מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.
- 5.6 שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור מסחרי נחות ובהשגחה מיוחדת מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.
- 5.7 שיעור יתרת ההפרשה בגין אשראי לציבור מסחרי למעט אשראי לציבור מסחרי פגום מתוך אשראי זה (לוח 03), ביחס לשיעור הממוצע במערכת.
- 5.8 לגבי הסעיפים לעיל במידה והתקבל כי שיעור היתרה בתאגיד הבנקאי נמוך מהשיעור הממוצע במערכת ו/או נמוך משיעורי ההפרשות הספציפיות בתאגיד הבנקאי, יש לבחון שנית האם נדרש להגדיל את הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי.

---

⁸ בהתאם לשיטה שנקבעה בהוראת השעה, על סמך חישובים של ההפרשות הספציפיות מתוך יתרות האשראי הרלבנטיות של הבנק, מבלי להבחין בין ענפי המשק.

6. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב קבוצתי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור :

- 6.1. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ע"ב קבוצתי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים וחובות שאינם אשראי לציבור (הוראה חדשה - לוח 05) נבדקה ביחס ליתרת ההפרשה הנוספת שלא נוכתה מסעי האשראי לציבור (ברוטו ממס) כפי שדווחה בדוחות כספיים (הוראות קודמות באור 4.ג. "הפרשה לחומ"ס"). אם לאחר יישום ההוראה החדשה התקבלה יתרה נמוכה מהיתרה לפי הוראה קיימת, התבקשו הבנקים לתת הסבר.
- 6.2. יש לוודא כי קיים קשר ברור בין (1) שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים לציבור (2) לבין שיעור ההפרשה הקבוצתית בגין האשראי המאזני לציבור כשהוא מוכפל בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני.
- 6.3. יש לוודא כי מוחזקת הפרשה קבוצתית נאותה בגין חובות של בנקים אחרים. הפרשה זו תביא בחשבון את העובדה שקיים סיכון אשראי בחובות של בנקים אחרים, ואת ההבדלים שקיימים בין סיכון האשראי של בנקים לבין סיכון האשראי של אשראי לציבור.